

Rolnummer 946
Arrest nr. 3/97 van 16 januari 1997

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, gesteld door de Politierechtbank te Gent.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters L. De Grève en M. Melchior, en de rechters P. Martens, G. De Baets, E. Cerexhe, A. Arts en R. Henneuse, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij vonnis van 6 maart 1996 in zake het openbaar ministerie tegen H. Vanhalst en b.v.b.a. Athenalu, waarvan de expeditie op 25 maart 1996 ter griffie van het Hof is ingekomen, heeft de Politierechtbank te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 46 van de wet van 10 april 1971 op de arbeidsongevallen, door, wanneer een ongeval wordt veroorzaakt door de werkgever van het slachtoffer of door een aangestelde van die werkgever, een onderscheid te maken tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en de slachtoffers van een ongeval [op de weg] naar of van het werk en door louter op basis van dat onderscheid de slachtoffers van een arbeidsongeval uit te sluiten van de volledige gemeenrechtelijke schadeloosstelling die aan elke burger en ook aan het slachtoffer van een ongeval (op de weg) naar of van het werk toekomt, het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel en het niet-discriminatiebeginsel als vervat in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

K. Deruyck, burgerlijke partij in het bodemgeschil, werd in een verkeersongeval zwaar gewond.

De beklagde en de burgerlijk aansprakelijke partij betogen dat het ongeval voor burgerlijke partij Deruyck moet worden beschouwd als een arbeidsongeval, terwijl laatstgenoemde de stelling verdedigt dat het om een ongeval op de weg naar of van het werk gaat.

In casu werd het ongeval, waarvan de gevolgen voor de getroffene bijzonder zwaar zijn, veroorzaakt door H. Vanhalst, een andere aangestelde van de werkgever van de getroffene. Die andere werknemer bestuurde het voertuig waarin de getroffene had plaatsgenomen en veroorzaakte een zware aanrijding.

Beschouwt men het ongeval als een arbeidsongeval, dan wordt de getroffene uitgesloten van verhaal tegen zijn medewerknemer voor het deel van zijn schade dat niet wordt vergoed door de wetsverzekeraar, aangezien het ongeval door die medewerknemer niet met opzet werd veroorzaakt (artikel 46, § 1, 3°, van de wet van 10 april 1971). Meteen verliest de getroffene ook zijn rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid met betrekking tot het voertuig waarin hij plaats had genomen (verzekering B.A. motorrijtuig).

Beschouwt men hetzelfde ongeval als een ongeval op de weg naar of van het werk, dan kan de getroffene wel verhaal uitoefenen voor het niet-vergoede deel van zijn schade (artikel 46 § 1, 5°, van de wet van 10 april 1971).

De getroffene Deruyck pleit dat, in zoverre de rechtbank na onderzoek ten gronde tot het besluit zou komen dat het ongeval als een arbeidsongeval moet worden beschouwd, hij ongelijk en discriminerend wordt behandeld vermits hij net als andere slachtoffers van hetzelfde ongeval een onschuldige gewonde is en hij er het ergst aan toe is maar in tegenstelling tot die andere slachtoffers niet volledig zou worden vergoed.

Indien de rechtbank tot een dergelijk besluit zou komen, dan zou door de toevallige omstandigheid dat het ongeval zich voordeed op een tijdstip en in omstandigheden waardoor het als arbeidsongeval en niet als ongeval op de weg naar of van het werk zou worden beschouwd, de getroffene zich meteen in een merkelijk ongunstiger positie bevinden dan de andere benadeelden doordat het recht op volledige schadeloosstelling, aan de benadeelden toegekend door de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, aan hem zou voorbijgaan.

De vraag rijst in hoeverre een dergelijke wetsbepaling verenigbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

III. De rechtspleging voor het Hof

Bij beschikking van 25 maart 1996 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 24 april 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 27 april 1996.

Memories zijn ingediend door :

- H. Vanhalst, Bissegemstraat 12, 8501 Kortrijk, en de b.v.b.a. Athenalu, met maatschappelijke zetel te 8560 Wevelgem, Vliegveld 37, bij op 28 mei 1996 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 6 juni 1996 ter post aangetekende brief;

- K. Deruyck en S. Pollet, Elfde Julilaan 110, 8500 Kortrijk, bij op 18 juni 1996 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 25 juni 1996 ter post aangetekende brieven.

H. Vanhalst en de b.v.b.a. Athenalu hebben een gezamenlijke memorie van antwoord ingediend bij op 12 juli 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 17 september 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 25 maart 1997.

Bij beschikking van 19 november 1996 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 11 december 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 19 november 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 11 december 1996 :

- zijn verschenen :

. Mr. F. Raman *loco* Mr. G. Moentjes, advocaten bij de balie te Gent, voor H. Vanhalst en de b.v.b.a. Athenalu;

- . Mr. P. Bouckaert, advocaat bij de balie te Kortrijk, voor K. Deruyck en S. Pollet;
- . Mr. B. Van Hyfte *loco* Mr. J. Vanden Eynde, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers G. De Baets en P. Martens verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van H. Vanhalst en de b.v.b.a. Athenalu

A.1.1. Artikel 46 van de arbeidsongevallenwet schendt noch het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel vervat in artikel 10 van de Grondwet, noch het non-discriminatiebeginsel vervat in artikel 11 van de Grondwet. Om daartoe te kunnen besluiten worden het doel van het verschil in behandeling tussen schadelijders die geen werknemer of aangestelde zijn bij dezelfde werkgever en degenen die dat wel zijn, het differentiatie criterium en de onderscheidingsmaatregel zelf geanalyseerd.

A.1.2. Artikel 46 van de arbeidsongevallenwet beantwoordt aan een wettig doel, waarbij het algemeen en het openbaar belang voor ogen stond : de wetgever heeft immers de rust binnen de bedrijven willen handhaven en procedures tussen werknemers en hun werkgever of tussen werknemers van eenzelfde bedrijf zoveel mogelijk willen uitsluiten, zodat de sociale rust in de bedrijven en, op ruimere schaal, in de samenleving werd gewaarborgd.

A.1.3. Het door de wetgever ingevoerde differentiatie criterium is duidelijk, aangezien er enkel moet worden nagegaan of er al dan niet een arbeidsovereenkomst of een band van ondergeschiktheid bestaat tussen de schadelijder en de werkgever, enerzijds, en de schadeverwekker en diezelfde werkgever, anderzijds. Het differentiatie criterium is ook objectief en algemeen. Objectief impliceert dat het criterium moet berusten op een feitelijke en evidente vaststelling die niet afhangt van enige persoonlijke appreciatie, wat te dezen zeker het geval is, vermits de omstandigheid of er al dan niet een arbeidsovereenkomst is, niet voor appreciatie vatbaar is en zeer eenvoudig feitelijk kan worden nagegaan. Het criterium is ook algemeen, dit wil zeggen van toepassing op een onbeperkt aantal personen en abstract geformuleerd, vermits het immuniteitsprincipe van toepassing is op alle werknemers van eenzelfde werkgever. Het differentiatie criterium is tevens pertinent : door een onderscheid te maken tussen de werknemers van eenzelfde werkgever en de schadelijders die geen werknemer zijn van de werkgever die de schadeverwekker tewerkstelt, wordt het doel van de wetgever bereikt, namelijk de rust binnen de bedrijven te handhaven en voor die sociale rust schadelijke procedures zoveel mogelijk uit te sluiten. Het onderscheidingscriterium wordt dan ook verantwoord door het vooropgestelde doel, zoals hiervoor omschreven. Het differentiatie criterium is ten slotte ook wettig omdat geen enkele nationale of supranationale norm het onderscheid verbiedt tussen personen op basis van het feit of zij al dan niet met dezelfde werkgever in een contractuele verhouding zijn verbonden.

A.1.4. De maatregel in artikel 46 van de arbeidsongevallenwet is wettig en niet in strijd met een hogere nationale of supranationale norm. Bovendien is die maatregel efficiënt om het door de wetgever nagestreefde doel te bereiken, aangezien tussen collega's op het werk geen burgerlijke vordering kan worden ingesteld en aldus wordt vermeden dat zij elkaars tegenpartij worden. Er is ten slotte een redelijk en logisch verband tussen de maatregel en het beoogde doel. De rechtstoestand van de burger die door een arbeidsovereenkomst is gebonden met dezelfde werkgever als die van de schadeverwekker, is totaal verschillend van de rechtspositie van de schadelijder die met die werkgever niets te maken heeft. De redelijkheid van de maatregel wordt bevestigd door het feit dat in uitzonderingsbepalingen is voorzien in het geval waarin het ongeval met opzet wordt veroorzaakt en in het geval waarin het een ongeval betreft op de weg naar en van het werk. Onder die specifieke omstandigheden blijft een vordering mogelijk waardoor een onredelijke werking van de maatregel wordt vermeden. Enkel de arbeidsongevallen *stricto sensu* worden beoogd.

Standpunt van de Ministerraad

A.2.1. De Ministerraad schetst uitvoerig de historische totstandkoming van de arbeidsongevallenwetgeving en wijst inzonderheid op de evolutie van verschillende wetten die ten grondslag lagen aan de uiteindelijke tekst van artikel 46, § 1, van de wet van 10 april 1971.

De wet van 24 december 1903 strekte ertoe de slachtoffers van arbeidsongevallen een betere bescherming te verlenen dan diegene waarop zij aanspraak konden maken op grond van de beginselen van de gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en ontnam hun het probleem van de bewijslast, alsook de last van lang aanslepende en dure processen.

De besluitwet van 13 december 1945, ter bekrachtiging van een besluit van de secretaris-generaal van 24 december 1941 breidde, op grond van het beginsel van maatschappelijke solidariteit, het voordeel van de forfaitaire vergoedingen van de arbeidsongevallenwet uit tot ongevallen op de weg naar en van het werk. Aldus werd de bescherming van de werknemers, die zich in de oorlogsperiode dienden bloot te stellen aan grote risico's op de weg naar en van het werk, verruimd.

De wet van 11 juni 1964 tot wijziging van artikel 19 van de wet betreffende de arbeidsongevallen had tot doel de bescherming van de werknemers nog verder uit te breiden : slachtoffers van ongevallen op de weg naar en van het werk konden, benevens de forfaitaire vergoedingen van de arbeidsongevallenwet waarop zij recht hadden sinds de besluitwet van 13 december 1945, ook aanspraak maken op een gemeenrechtelijke schadevergoeding, zelfs vanwege de werkgever, diens aangestelden of de collega's op het werk. Die wetswijziging was ingegeven door de overweging dat de moeilijkheden wat de bewijslast betreft - reden voor het invoeren van een forfaitair stelsel inzake arbeidsongevallen - zich niet voordoen bij ongevallen buiten de plaats van het werk en buiten de beroepsactiviteiten van de werknemer.

Artikel 46, § 1, van de wet van 10 april 1971 had uitsluitend tot doel de voorheen reeds bestaande principes, vastgesteld door bovenvermelde wetteksten en geïnterpreteerd door rechtspraak en rechtsleer, samen te vatten. De *ratio legis* van die bepaling is derhalve te vinden in de wet van 11 juni 1964.

A.2.2. Uit artikel 46, § 1, van de wet van 10 april 1971 - hierna arbeidsongevallenwet genoemd - vloeit een verschillende behandeling voort van slachtoffers van arbeidsongevallen *stricto sensu* en slachtoffers van ongevallen op de weg naar en van het werk : deze laatsten beschikken krachtens artikel 46, § 1, 5°, over de mogelijkheid om een gemeenrechtelijke aansprakelijkheidsvordering in te stellen tegen de werkgever, zijn lasthebber of aangestelde, voor de schade andere dan die welke wordt gedekt door de arbeidsongevallenwet, mogelijkheid die uitgesloten is voor slachtoffers van arbeidsongevallen *stricto sensu*.

A.2.3. Het onderscheid tussen beide categorieën van personen is objectief en is gebaseerd op de in de artikelen 7 en 8 van de arbeidsongevallenwet gedefinieerde begrippen « arbeidsongeval » en « ongeval op de weg naar en van het werk », waarbij de concrete kwalificatie van een ongeval afhangt van de soevereine appreciatiebevoegdheid van de feitenrechter, op basis van de concrete gegevens van het dossier. Het onderscheidingscriterium is objectief, aangezien het geldt voor alle rechtsonderhorigen op dezelfde wijze.

A.2.4. Het criterium van onderscheid tussen beide categorieën van slachtoffers is redelijkerwijze verantwoord door de omstandigheid dat het in hoofdzaak verkeersongevallen betreft, waaromtrent de bewijslast niet meer geheel onoverkomelijk is, zoals dit wel het geval was voor ongevallen op de plaats van het werk zelf, waaromtrent de wetgever in 1903 gewild heeft dat een einde werd gemaakt aan die bewijsproblematiek.

Met de in 1964 ingevoegde wetsbepaling, die aan artikel 46, § 1, ten grondslag ligt, heeft de wetgever beoogd de immuniteit van de werkgever, diens aangestelden en de collega's op het werk, voor ongevallen op de weg naar en van het werk op te heffen, omdat die neerkwam op een beperking van de schadeloosstelling en omdat die beperking ten goede kwam aan de verzekeringsinstellingen die de burgerlijke aansprakelijkheid van de aansprakelijke persoon dekken. De burgerlijke immuniteit van de werkgever, diens aangestelden en de collega's op het werk bleef onverminderd gelden in geval van arbeidsongevallen *stricto sensu*, verwijzend naar de in 1903 aangehaalde, maar nog steeds geldende motieven voor de invoering van die immuniteit door de wetgever.

Arbeidsongevallen *stricto sensu* doen zich immers voor in de verhouding werkgever-werknemer, waarbij de eerste gezag, leiding en toezicht uitoefent over de tweede en waarbij de wetgever, omwille van de bedrijfsvrede en de bedrijfsrust, vanwege van de moeilijkheden inzake bewijsvoering en ten einde het voeren van processen binnen de werksfeer te vermijden, gewild heeft dat de beoogde werknemers het voorwerp uitmaken van een forfaitaire schadevergoeding, met uitsluiting van het foutbegrip. De verschillende behandeling van slachtoffers van arbeidsongevallen *stricto sensu* en van ongevallen op de weg naar en van het werk vloeit dan ook voort uit de basisprincipes van de arbeidsongevallenregeling, die gesteund is op het professioneel risico en het forfaitair karakter van de vergoeding.

A.2.5. Artikel 46 van de arbeidsongevallenwet is tevens een adequate maatregel om het beoogde doel te bereiken, namelijk de uitbreiding van de bescherming van de slachtoffers van arbeidsongevallen (*lato sensu*): aan de slachtoffers van ongevallen op de weg naar en van het werk - ongevallen buiten de bedrijfssfeer en de arbeidsrelaties - die grotendeels verkeersslachtoffers zijn, werd de mogelijkheid geboden een burgerlijke vordering in te stellen daar in die gevallen de bewijsproblematiek niet rijst. De slachtoffers van een ongeval op de weg naar en van het werk kunnen derhalve volledige gemeenrechtelijke schadeloosstelling verkrijgen, zoals andere verkeersslachtoffers.

De wetgever heeft in 1964 en 1971 de uitdrukkelijke wens geuit om de fundamentele van de arbeidsongevallenregeling in stand te houden, en, met name wat betreft de arbeidsongevallen *stricto sensu*, het forfaitair karakter van de vergoeding en de burgerlijke immuniteit te handhaven. De beoordeling van die principes van de arbeidsongevallenregeling behoort niet tot de bevoegdheid van het Hof, doch tot de soevereine bevoegdheid van de wetgever en dit op grond van het grondwettelijk bepaalde beginsel van de scheiding der machten.

A.2.6. Zoals de wetten van 1903 en 1945 beoogde de wet van 11 juni 1964, die aan artikel 46 van de arbeidsongevallenwet ten grondslag ligt, een uitbreiding van de sociale bescherming van de werknemers. Het middel van die wet, namelijk het invoeren van de mogelijkheid voor slachtoffers van ongevallen op de weg naar en van het werk tot het instellen van een burgerlijke vordering tegen de werkgever, diens aangestelden en de collega's op het werk, staat in redelijk verband met het doel, namelijk het vergroten van de mogelijkheden tot vergoeding van de slachtoffers. Dat geldt *mutatis mutandis* voor artikel 46 van de arbeidsongevallenwet.

De verschillende behandeling van slachtoffers van arbeidsongevallen *stricto sensu* en van ongevallen op de weg naar en van het werk, die voortvloeit uit artikel 46, § 1, van de arbeidsongevallenwet, wordt redelijk verantwoord door de wil van de wetgever tot het handhaven van de basisprincipes van de arbeidsongevallenregeling, zoals ingevoerd bij wetten van 24 december 1903, 13 december 1945 en 11 juni 1964. Een eventuele wijziging van de doelstellingen welke aan de basis liggen van de arbeidsongevallenregeling, behoort tot de bevoegdheid van de wetgevende macht en onttrekt zich aan de appreciatiebevoegdheid van het Hof.

Standpunt van het echtpaar Deruyck-Pollet

A.3.1. In zijn memorie beperkt het echtpaar Deruyck-Pollet zich ertoe de besluiten voor de politierechtbank over te nemen en te bevestigen; zij vragen het Hof hun daarvan akte te verlenen.

A.3.2. Verder wijzen zij erop dat « het werkelijk [gaat] om een schoolvoorbeeld van een situatie waarbij verschillende slachtoffers, betrokken in hetzelfde ongeval, op een discriminerende manier zouden worden behandeld, indien betreffende het onschuldig slachtoffer Deruyck Kurt, precies diegene die enorm zware letsels opliep en nooit enige arbeid meer zal kunnen verrichten, zou worden aangenomen dat het geen ongeval op de weg naar of van het werk zou zijn. Zo'n stelling zou een schrijnend voorbeeld betekenen van een flagrante onrechtvaardige behandeling en onmogelijk verenigbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet waarin wordt gesteld dat alle Belgen gelijk zijn voor de wet ».

Antwoord van H. Vanhalst en de b.v.b.a. Athenalu

A.4. In hun memorie van antwoord bevestigen H. Vanhalst en de b.v.b.a. Athenalu hun standpunt, dat zij aanvullen met bedenkingen die zij hebben ontleend aan de memorie van de Ministerraad, waarvan zij de argumenten tot de hunne maken.

- B -

B.1.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 (*Belgisch Staatsblad* van 24 april 1971), dat luidt:

« § 1. Ongeacht de uit deze wet voortvloeiende rechten blijft de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid mogelijk voor de getroffen(e) of zijn rechthebbende(n) :

1° tegen de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt of die opzettelijk een ongeval heeft veroorzaakt dat een arbeidsongeval tot gevolg heeft;

2° tegen de werkgever wanneer het arbeidsongeval schade aan goederen van de werknemer heeft veroorzaakt;

3° tegen de lasthebber of aangestelde van de werkgever die het arbeidsongeval opzettelijk heeft veroorzaakt;

4° tegen de personen, andere dan de werkgever, zijn lasthebbende(n) of aangestelde(n), die voor het ongeval aansprakelijk zijn;

5° tegen de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden, wanneer het ongeval zich voordoet op de weg naar en van het werk.

§ 2. Onverminderd de bepalingen van § 1, is de verzekeraar verplicht de vergoedingen, die voortvloeien uit deze wet te betalen binnen de bij de artikelen 41 en 42 gestelde termijn.

De volgens het gemeen recht toegekende vergoeding, die geen betrekking kan hebben op de vergoeding van de lichamelijke schade zoals zij gedekt is door deze wet, mag samengevoegd worden met de krachtens deze wet toegekende vergoedingen. »

B.1.2. Artikel 7 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 definieert het arbeidsongeval als volgt :

« Voor de toepassing van deze wet wordt als arbeidsongeval aangezien elk ongeval dat een werknemer tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomt en dat een letsel veroorzaakt.

Het ongeval overkomen tijdens de uitvoering van de overeenkomst wordt, behoudens tegenbewijs, geacht als overkomen door het feit van de uitvoering van die overeenkomst. »

Artikel 8, § 1, voegt daaraan toe in het eerste lid : « Wordt eveneens als arbeidsongeval aangezien het ongeval dat zich voordoet op de weg naar en van het werk ». Het omschrijft in het tweede lid de weg naar en van het werk als « het normale traject dat de werknemer moet afleggen om zich van zijn verblijfplaats te begeven naar de plaats waar hij werkt, en omgekeerd ». Artikel 8, § 1, derde lid, somt de gevallen op waarin het traject normaal blijft indien de werknemer de nodige en redelijkerwijze te verantwoorden omwegen maakt. Het traject van of naar de verblijfplaats begint zodra de werknemer de drempel van zijn hoofd- of tweede verblijfplaats verlaat en eindigt zodra die weer overschreden wordt (artikel 8, § 1, vierde lid). Artikel 8, § 2, vermeldt ten slotte de trajecten die onder meer met weg naar en van het werk worden gelijkgesteld.

B.2.1. In zijn paragraaf 1 roept artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 ten aanzien van de personen die het slachtoffer zijn van een verkeersongeval dat onopzettelijk veroorzaakt is door de werkgever, zijn lasthebbers of zijn aangestelden en die aanspraak kunnen maken op de door de arbeidsongevallenwet gewaarborgde schadeloosstelling, een onderscheiden behandeling in het leven tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en de slachtoffers van een ongeval dat zich voordoet op de weg naar en van het werk, doordat alleen de laatste categorie van slachtoffers, benevens de vorderingen op grond van de rechten voortvloeiende uit voormelde wet, een rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid kunnen instellen tegen de werkgever, zijn

lasthebbers of zijn aangestelden.

B.2.2. Dat onderscheid werd reeds ingevoerd door de wet van 11 juni 1964 tot wijziging van artikel 19 van de wet betreffende de arbeidsongevallen.

De wet van 24 december 1903 betreffende de vergoeding van schade voortvloeiende uit ongevallen voorzag in een forfaitaire vergoeding ten gevolge van een arbeidsongeval, waarbij de forfaitaire aard van de vergoeding was ingegeven door de opvatting van een gedeeld risico tussen de werkgever en het slachtoffer van het arbeidsongeval. Enerzijds, werd de werkgever, zelfs zonder dat hem enige schuld trof, steeds aansprakelijk gesteld voor de schade ten gevolge van het arbeidsongeval opgelopen door het slachtoffer dat slechts de werkelijkheid van het ongeval diende te bewijzen en werd vrijgesteld van het vaak zeer moeilijk te leveren bewijs van de schuld van de werkgever of zijn aangestelde en van het oorzakelijk verband tussen die schuld en de geleden schade. Anderzijds, ontving het slachtoffer van het arbeidsongeval slechts een forfaitaire schadevergoeding, waardoor het slechts gedeeltelijk werd vergoed voor de geleden schade. Die regeling werd bij besluitwet van 13 december 1945 uitgebreid tot de ongevallen die zich voordeden op de weg naar en van het werk.

De wetgever van 1964 heeft evenwel gemeend het van de artikelen 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek afwijkende stelsel van forfaitaire schadeloosstelling voor ongevallen op de weg naar en van het werk niet langer te moeten handhaven op grond van de overwegingen dat de moeilijkheden inzake bewijslast van dat soort van ongevallen niet geheel onoverkomelijk meer waren, dat door de werkgevers meer en meer vervoer naar het werk werd georganiseerd, dat dergelijke ongevallen zowel in aantal als in ernst waren toegenomen en dat de beperking van de schadeloosstelling in feite ten goede kwam aan de verzekeringsinstelling bij wie de voor het ongeval aansprakelijke persoon zich verplicht tegen een onbeperkt risico had verzekerd, terwijl het risico door de bepalingen van de wet van 1903 op de arbeidsongevallen werd beperkt. (*Gedr. St.*, Kamer, 1962-1963, nr. 593/1, p. 2, en nr. 593/2, p. 2).

De wet van 11 juni 1964 voerde ten voordele van de slachtoffers van dergelijke ongevallen een gemengd stelsel in waardoor de slachtoffers en hun rechthebbenden, enerzijds, hun aanspraak op de forfaitaire vergoeding, die als een minimumuitkering zou gelden, behouden zonder dat hun de bewijslast werd opgelegd ten aanzien van de eventuele schuld van de persoon die het ongeval heeft veroorzaakt, en, anderzijds, een vergoeding kunnen verkrijgen voor de overige schade waarvan,

volgens de regels van het gemeen recht, zou kunnen worden aangetoond dat zij veroorzaakt is door de schuld van een derde, zelfs zo deze laatste tot dezelfde onderneming behoort (*ibidem*).

B.3. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.4. Het door de wetgever ingevoerde onderscheid tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en de slachtoffers van een ongeval op de weg naar en van het werk beantwoordt aan een wettige doelstelling, te weten de zorg om aan alle slachtoffers de in de arbeidsongevallenwet bepaalde basisvoorziening te verzekeren en om, in die gevallen waarin er geen redenen zijn om de in de wet voorgeschreven beperkingen te behouden, aan het slachtoffer een zo ruim mogelijke vergoeding te zien toekennen.

Door het onderscheid tussen beide categorieën van slachtoffers te baseren op de vaststelling dat de moeilijkheden van bewijs van de schade die uit ieder van de beide soorten van ongevallen voortvloeit en van het oorzakelijk verband tussen de schade en de schuld van de werkgever, zijn lasthebbers en zijn aangestelden, verschillend zijn en dat het bewijs in het kader van een arbeidsongeval vaak moeilijk te leveren is zonder afbreuk te doen aan de sociale rust en de arbeidsverhoudingen in de ondernemingen, heeft de wetgever een verschil in behandeling ingevoerd op grond van criteria die de invoering van dat onderscheid tussen beide categorieën van slachtoffers objectief en redelijk verantwoorden.

Aldus heeft de wetgever een onderscheid in behandeling ingesteld dat de toets aan de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doorstaat.

B.5.1. Uit de combinatie van de artikelen 7 en 8 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 heeft de rechtspraak echter een ander onderscheid afgeleid tussen de slachtoffers van een verkeersongeval: enerzijds, van een verkeersongeval dat zich voordoet terwijl het slachtoffer zich

onder het gezag van de werkgever bevindt en dat als een arbeidsongeval beschouwd wordt doordat het is overkomen tijdens en door het feit van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en, anderzijds, van een verkeersongeval dat zich voordoet terwijl het slachtoffer niet onder het gezag van de werkgever staat. In het eerste geval kan het slachtoffer slechts aanspraak maken op de forfaitaire arbeidsongevallenvergoeding; in het tweede geval behoudt het daarenboven in voorkomend geval de gemeenrechtelijke vordering, zoals bepaald in artikel 46 van de arbeidsongevallenwet (zie onder meer Cass., 14 maart 1968, *Arr. Cass.*, 1968, pp. 932-934; Cass., 19 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, pp. 72-75; Cass., 28 januari 1975, *Arr. Cass.*, 1975, pp. 596-612).

Het bestaan van de gezagsverhouding wordt door de feitenrechter beoordeeld op grond van verschillende criteria die in hoofdzaak betrekking hebben op het al dan niet verplicht karakter van het georganiseerd vervoer van werknemers, tijdens hetwelk het ongeval zich voordoet, het al dan niet betalen van loon voor de duur van het traject en soms zelfs het al dan niet bereikt zijn van de plaats waar het werk wordt uitgevoerd.

B.5.2. Dat het slachtoffer al dan niet onder het gezag van de werkgever stond, is een objectief criterium van onderscheid. Rekening houdend met het doel en de gevolgen van de in het geding zijnde wettelijke bepaling is dat criterium van onderscheid evenwel niet relevant. Het feit dat een werknemer al dan niet onder het gezag van zijn werkgever staat, beïnvloedt immers op geen enkele wijze het bestaan en de toename van het aantal verkeersongevallen die hadden verantwoord dat de werkgever afweek van het forfaitaire vergoedingsstelsel; dat feit vertoont geen verband met de ernst van de schade die uit dergelijke ongevallen voor de werknemers voortvloeit en heeft evenmin een weerslag op de moeilijkheid om het bewijs te leveren van de geleden schade en van het oorzakelijk verband tussen die schade en de schuld van de werkgever, zijn lasthebbers of zijn aangestelden.

Bijgevolg is, met betrekking tot de mogelijkheid om een gemeenrechtelijke vordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid in te stellen, het ingevoerde onderscheid tussen de slachtoffers van een door de werkgever, diens lasthebbers of aangestelden onopzettelijk veroorzaakt verkeersongeval, naargelang zij al dan niet onder het gezag van de werkgever staan, niet verantwoord bij ontstentenis van de grondwettelijk vereiste relevantie van dat criterium van onderscheid.

B.6.1. De parlementaire voorbereiding van de wet van 11 juni 1964 lijkt evenwel niet te hebben uitgesloten dat de rechtsvordering inzake burgerlijke aansprakelijkheid met toepassing van artikel 46 van de arbeidsongevallenwet, zou worden toegekend aan het slachtoffer van het door de werkgever, zijn lasthebbers of aangestelden onopzettelijk veroorzaakt verkeersongeval dat zich voordoet op het ogenblik dat het slachtoffer onder het gezag van de werkgever stond.

Bij de toelichting van het wetsvoorstel werd immers uitdrukkelijk opgemerkt dat « de moeilijkheden, wat de bewijslast betreft, [...] niet meer geheel onoverkomelijk [zijn] wanneer de ongevallen zich voordoen buiten de plaats van het werk en buiten de beroepsactiviteit van de werknemer » en dat het « trouwens meer en meer voor[komt] dat de werklieden van een onderneming zich van hun woonplaats naar hun werk begeven in een door de werkgever of een zijner aangestelden bestuurd voertuig » (*Gedr. St.*, Kamer, 1962-1963, nr. 593/1, p. 2).

B.6.2. Gelet op de vaststelling dat de problematiek van de bewijslast zich niet anders aandient wanneer het verkeersongeval zich voordoet op een ogenblik dat de werknemer, zij het zelfs onrechtstreeks, onder het gezag van de werkgever staat, en rekening houdend met de ontwikkelingen van de arbeidsverhoudingen, die van de werknemer een steeds grotere mobiliteit vereisen, kan, naar luid van de parlementaire voorbereiding onder het begrip « ongeval naar en van het werk », worden begrepen : ieder ongeval dat zich bij de uitvoering van de opdracht waartoe de werknemer middels een arbeidsovereenkomst is gehouden, op de openbare weg voordoet « buiten de plaats van het werk en buiten de beroepsactiviteit van de werknemer » (*Gedr. St.*, Kamer, 1962-1963, nr. 593/1, p. 2).

In die interpretatie van artikel 46 van de arbeidsongevallenwet schendt het onderscheid tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en de slachtoffers van een ongeval op de weg naar en van het werk de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

- artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet indien het in die zin wordt uitgelegd dat het, volgens de gemeenrechtelijke regels inzake burgerlijke aansprakelijkheid, een volledige schadevergoeding weigert aan de werknemer die het slachtoffer is van een verkeersongeval dat onopzettelijk is veroorzaakt door zijn werkgever, diens lasthebbers of aangestelden, terwijl die werknemer onder het gezag van zijn werkgever staat;

- artikel 46 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet indien het in die zin wordt uitgelegd dat het, volgens de gemeenrechtelijke regels inzake burgerlijke aansprakelijkheid, een volledige schadevergoeding toekent aan de werknemer die het slachtoffer is van een verkeersongeval dat onopzettelijk is veroorzaakt door zijn werkgever, diens lasthebbers of aangestelden, zelfs terwijl die werknemer onder het gezag van zijn werkgever staat.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en in het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 16 januari 1997.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève